

Informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu”

I. IEVADS

Informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu” ir sagatavots, pamatojoties uz 2019. gada 4. aprīļa Ministru kabineta rīkojuma Nr.155 “Par darba grupu” 3.3. punktu, kā arī ņemot vērā Valdības rīcības plānā un Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību 2. punktā noteikto par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas veidošanu, uzlabojot sabiedrības gatavību krīzes un valsts apdraudējuma situācijām, kā arī stiprinot sabiedrības noturību un pretestību dezinformācijai, kā arī atbalstot Latvijas aizsardzības industrijas izaugsmi.

II. VISAPTVEROŠA VALSTS AIZSARDZĪBAS SISTĒMA

Visaptveroša valsts aizsardzība ir noteikta kā viena no valdības prioritātēm, kas paredz stiprināt aizsardzības spējas sasaistē ar valsts un sabiedrības gatavību pašorganizēties un pārvarēt krīzes. Ministru kabineta 2019. gada 8. janvāra sēdē (prot. Nr. 1 29. §) tika izskatīts Aizsardzības ministrijas sagatavotais informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu Latvijā”¹, kurā iezīmēti nozīmīgākie visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas pamatelementi, tās darbības mērķi, uzdevumi un sasniedzamie rezultāti, kā arī veicamās darbības sistēmas pakāpeniskai ieviešanai. Līdz ar to, laika posmā no 2019. līdz 2024. gadam tika veiktas nozīmīgas iestrādes visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas procesā, kas ir apkopotas ikgadējos informatīvajos ziņojumos "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu"².

Reaģējot uz mainīgajiem drošības izaicinājumiem, Latvijas valsts aizsardzības sistēmai jābūt visaptverošai un jābalstās visas sabiedrības un valsts institūciju gatavībā pārvarēt jebkura veida krīzi, kā arī noturībā pret ārējo ietekmi. Visaptveroša valsts aizsardzība ir kopēja visu institūciju un sabiedrības atbildība, kā ietvaros 2024. gadā tika turpināts veidot padziļinātāku sadarbību un valstiski svarīgu funkciju darbības nepārtrauktības nodrošināšanu publiskajā un privātajā sektorā, vienlaikus veicinot plašāku sabiedrības izpratni un informētību par tās atbildību un nepieciešamajām rīcībām krīzes apstākļos. Aizsardzības ministrija kā koordinējošā institūcija ar savu ekspertīzi 2024. gadā turpināja nepieciešamo darbu visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanā un attīstīšanā. Arī 2024. gadā pastiprināta uzmanība tika pievērsta dažādu valsts apdraudējuma pārvarēšanas mācību organizēšanā, kā arī sabiedrības un tai būtisku kritisko funkciju noturības veicināšanā. 2024. gadā Aizsardzības ministrija

---

¹Informatīvais ziņojums “Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanu Latvijā”. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40462120>

²Informatīvais ziņojums "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu" par 2019. gadu. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40484513>;

Informatīvais ziņojums "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu" par 2020. gadu. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40498471&mode=mk&date=2021-03-18>;

Informatīvais ziņojums "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu" par 2021. gadu. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/0d2b574f-d488-46d5-bd2b-d37818e9fa89#

Informatīvais ziņojums "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu" par 2022. gadu. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/d664df35-2746-4dbd-bbba-5f36b10c27a9

Informatīvais ziņojums "Par visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas progresu" par 2023. gadu. Pieejams: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/8ea458b9-9012-428d-9d5a-fcca6bd24dca

turpināja veidot padziļinātāku sadarbību un valstiski svarīgu funkciju darbību sekmēšanu starp valsts institūcijām, kā arī privāto sektoru, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem, vienlaikus pildot Valsts aizsardzības koncepcijā noteiktās valsts aizsardzības prioritātes.

III. STARPNOZARU SADARBĪBA VISAPTVEROŠAS VALSTS AIZSARDZĪBAS JAUTĀJUMU KOORDINĀCIJĀ

2024. gadā visaptverošas valsts aizsardzības koordinācija tika turpināta no ministru līmeņa darba grupas un valsts sekretāru līmeņa darba grupas puses. Grupu sēdēs tika izvērtēts aktuālais apdraudējums un potenciālie nozaru riski, pārrunātas ar visaptverošu valsts aizsardzību saistītas aktualitātes, civilās noturības stiprināšana un nepieciešamība nozaru ministrijām turpināt vērtēt Ukrainas gūtās mācības no Krievijas iebrukuma. Vienlaikus tika vērtēts, kā nodrošināt turpmāko visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešanas koordināciju kontekstā ar Krīzes vadības centra izveidi un tā paredzamajām funkcijām.

Turpinot padziļinātākas sadarbības attīstīšanu ar pašvaldībām, 2024. gadā Aizsardzības ministrija sadarbībā ar NBS sagatavoja vadlīnijas pašvaldībām “Pašvaldību sadarbība ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un rīcība kara gadījumā”. Vadlīniju mērķis ir veidot vienotu izpratni par pašvaldību galvenajām funkcijām un pienākumiem kara gadījumā, apkopojot normatīvos aktus, mācībās gūtās atziņas un Ukrainas pieredzi. Vadlīnijas izstrādes gaitā tika saskaņotas ar kompetentajām iestādēm, kuras sniedza komentārus un priekšlikumus, padarot izstrādāto materiālu pēc iespējas efektīvāku. Tās plānots regulāri papildināt un precizēt atbilstoši aktualitātei, uzturot to pienesumu un attīstot pašvaldību jau esošo spēju līmeni. Vienlaikus Aizsardzības ministrija sadarbībā ar NBS un Zemessardzes atbildīgajām brigādēm turpināja 2020. gadā uzsākto mācību ciklu pašvaldību civilās aizsardzības komisijām, lai stiprinātu pašvaldību kapacitāti un gatavību reaģēt krīzes situācijās. 2024. gadā norisinājās 22 Civilās aizsardzības komisiju mācības. Savukārt Zemessardze turpināja 2023. gadā aizsākto reģionālo semināru “Rupors” organizēšanu, lai stiprinātu pašvaldību iestāžu komunikācijas speciālistu un citu atbildīgo amatpersonu vienotu izpratni par komunikācijas nozīmi un metodēm militāra apdraudējuma gadījumā. Tāpat 2024. gada aprīlī visā Latvijas teritorijā notika civilmilitārās sadarbības vingrinājums “NATRIX 24”, lai sagatavotu Zemessardzes bataljonus civilās vides informācijas apzināšanā un nodrošināšanā sabiedroto spēku vienībām militāra apdraudējuma krīzes situācijās, mācībās iesaistot arī vairākas pašvaldības.

Veicinot civilās noturības stiprināšanu dažādās valstij būtiskās nozarēs, 2024. gada 29.-30. oktobrī Rīgā norisinājās NATO Noturības civilo ekspertu konsultācijas, lai sniegtu priekšstatu par noturības veicināšanu visaptverošas valsts aizsardzības ietvarā un apgūtu rekomendācijas tās attīstīšanai.

IV. VISAPTVEROŠAS VALSTS AIZSARDZĪBAS SISTĒMAS IEVIEŠANAS PROGRESS

Sadarbības sekmēšana starp privāto un publisko sektoru aizsardzības jomā

Viena no visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas prioritātēm ir sadarbības sekmēšana starp privāto un publisko sektoru aizsardzības jomā, tādējādi Aizsardzības ministrija turpina ciešākas sadarbības veicināšanu ar valsts institūcijām, nevalstiskajām organizācijām un privātā sektora pārstāvjiem, lai organizētu mācības un pilnveidotu to zināšanas par nepieciešamo rīcību krīzes un kara gadījumā.

2024. gadā otro reizi militārās mācības NAMEJS tika organizētas kā visaptverošas valsts aizsardzības mācības sadarbībā ar Aizsardzības ministriju un tās padotības iestādēm, Iekšlietu ministriju un tās padotības iestādēm, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienestu, kā arī vairākām pašvaldībām un komersantiem. Vienlaikus 2024. gada 30. septembrī-2. oktobrī norisinājās Iekšlietu ministrijas pārziņā esošā Civilās aizsardzības Operacionālā vadības centra mācības, tāpat norisinājās Aizsardzības ministrijas mācības AMEX. Sadarbības stiprināšana gan ar valsts un pašvaldību iestādēm, gan dažādu nozaru komersantiem un to iesaiste mācībās stiprina valsts aizsardzības sistēmu Latvijā.

Aizsardzības ministrija saskaņā ar Ministru kabineta 2021. gada 6. jūlija noteikumiem Nr. 508 “Kritiskās infrastruktūras, tai skaitā Eiropas kritiskās infrastruktūras, apzināšanas, drošības pasākumu un nepārtrauktības plānošanas un īstenošanas kārtība” 2024. gadā turpināja aktīvi vērst kritiskās infrastruktūras uzmanību uz tās darbības nepārtrauktības stiprināšanu, organizējot dažādas tikšanās, konsultācijas, lekcijas un seminārus kritiskās infrastruktūras pārstāvjiem par to darbības nepārtrauktības plānošanu, pienākumiem izsludināta izņēmuma stāvokļa laikā, kritiskā personāla noteikšanu. Tāpat 2024. gadā Aizsardzības ministrija turpināja izvērtēt saņemtos kritiskās infrastruktūras sagatavotos darbības nepārtrauktības plānus. 2024. gadā Aizsardzības ministrija sadarbībā ar nozares ministrijām veica aktīvu darbu, informējot, konsultējot un apzinot valstij būtisku nozaru vadošo komersantu gatavību pievienoties D kategorijas kritiskajai infrastruktūrai (kritisko infrastruktūra, kuras iznīcināšana, darbības spēju samazināšana vai kritisko pakalpojumu sniegšanas pārtraukšana būtiski apdraud sabiedrības un valsts drošību izsludināta izņēmuma stāvokļa laikā vai kara laikā), to 2024. gadā to 2024. gada ietvarā paplašinot līdz 94 komersantiem un institūcijām.

2024. gadā tika turpināta sadarbības stiprināšana ar nevalstiskajām organizācijām. Piemēram, Aizsardzības ministrija turpina aktīvi sadarboties ar Latvijas mednieku savienību, tostarp īstenojot tādus pasākumus kā tālšaušanas sacensības “Vienoti Valstij”. Lai priekšlaikus noteiktu būtiskākās sadarbības aktivitātes, ir izstrādāts kopējs Aizsardzības ministrijas un Latvijas mednieku savienības sadarbības plāns 2025. gadam. 2024. gadā tika izsludināts konkurss sadarbībai ar Latvijas domnīcām. Aizsardzības ministrija domnīcu projektu konkursa ietvaros saņēma 24 projektu pieteikumus, pēc kuru izskatīšanas un izvērtēšanas tika pieņemts lēmums atbalstīt piecus projektus: Biedrības “Austrumeiropas politikas pētījumu centrs” projektu “Latvijas aizsardzības un drošības politikas attīstība noturības stiprināšanā”, biedrības “Latvijas Transatlantiskā organizācija” projektu “Valsts visaptverošās aizsardzības veidošana: Latvijas pieredze”, biedrības “Baltijas iniciatīva Eiropas Savienības reformai” projektu “Kopā pret hibrīdapdraudējumiem”, biedrības “Ideju un inovāciju institūts” projektu “Radošās darbnīcas un galda spēle jenga bērniem un jauniešiem par iedzīvotājiem svarīgo civilās aizsardzības jomā militāra apdraudējuma gadījumā” un biedrības “Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls” projektu “Mazaizsargāto iedzīvotāju grupu un kompetento nevalstisko organizāciju iesaiste krīžu gatavības veicināšanā, pētniecībā un sabiedrības informēšanā”. Biedrības, īstenojot projektus, veicinās pētniecību un Latvijas sabiedrības informētību par Latvijas drošību un visaptverošo aizsardzību, kā arī Latvijas pilsoniskās sabiedrības iesaisti noturības stiprināšanā. Projektu īstenošana tiks veikta 2025. gadā.

Sabiedrības informēšana par rīcību jebkuras krīzes situācijā

Aizsardzības ministrija 2024. gadā turpināja skaidrot sabiedrībai būtiskus aizsardzības jomas jautājumus, lai tādējādi veicinātu sabiedrības zināšanas par rīcību

krīzes situācijās un informētu par visaptverošu valsts aizsardzību. Aizsardzības nozares kanālos tika publicētas ziņas, intervijas, viedokļu raksti, foto, video u. c. materiāli. Papildus tam aktīva komunikācija tika nodrošināta aizsardzības nozares sociālo mediju kontos.

2024. gadā Aizsardzības ministrija sagatavoja rokasgrāmatu “Kā rīkoties kara gadījumā”, kas tapa, iepazīstoties ar Ukrainas pieredzi cīņā pret Krievijas okupācijas armiju. 2024. gadā Aizsardzības ministrija izdeva bukleta “Kā rīkoties krīzes gadījumā” papildināto redakciju, kas aktualizēta ar sadaļām par krājumu veidošanu, rīcības plānu sagatavošanu ģimenēm, kā arī citu svarīgu un noderīgu informāciju. Lai iepazīstinātu ar šiem informatīvajiem materiāliem, Aizsardzības ministrija 2024. gadā īstenoja informatīvo kampaņu “Bruņojies ar zināšanām”. Tāpat 2024. gada 15. jūnijā 14 Latvijas pilsētās – Rīgā, Bauskā, Jūrmalā, Ogrē, Valmierā, Balvos, Gulbenē, Rēzeknē, Daugavpilī, Jēkabpilī, Jelgavā, Liepājā, Ventspilī un Kuldīgā – notika informatīvā diena “Bruņojies ar zināšanām”, kurā ikviens interesents praktiskajās nodarbībās varēja apgūt rīcību krīzes situācijās.

Lai veicinātu iedzīvotāju sagatavotību dažādām krīzes situācijām, 2024. gadā aizsardzības nozares ziņu portālā “Sargs.lv” tika izveidota jauna 72 h sadaļa, kurā tostarp pieejama rokasgrāmata “Kā rīkoties kara gadījumā”, papildinātais buklets “Kā rīkoties krīzes gadījumā” un vadlīnijas “Pašvaldību sadarbība ar Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un rīcība kara gadījumā”. Tāpat sabiedrības informēšanai tika izveidoti arī 72 h tematiskie īsie video, piemēram, “Ko darīt pirmajās krīzes 72 h”, “Kā rīkoties kara gadījumā”, “Kā krīzes situācijām sagatavoties miera laikā”, kas publicēti gan portālā “Sargs.lv” un tā *YouTube* kanālā, gan sadarbībā ar Latvijas Televīziju pārraidīti LTV1 kā sociālās reklāmas.

Portāls “Sargs.lv” regulāri publicēja informatīvus un izglītojošus materiālus par 72 h tematiku un valsts drošību – par savu finanšu aizsardzību, par operacionālā klusuma nozīmi, par to, kā atpazīt Krievijas propagandu un dezinformāciju u. c. aktuāliem tematiem.

Visa 2024. gada laikā portāls “Sargs.lv” veidoja tematisku raidierakstu sēriju par visaptverošo valsts aizsardzību – kopā publicēti 16 ieraksti, sniedzot plašu pārskatu par visaptverošas aizsardzības pieeju un funkcionēšanu: intervijas ar Jēkabpils, Siguldas un Rīgas pašvaldību, uzņēmēju un pašvaldību organizāciju pārstāvjiem, Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta, Valsts policijas, Latvijas Mednieku savienības, Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas vadītājiem, kopienu pārstāvjiem un ekspertiem par viņu pārstāvēto organizāciju gatavību un dažādiem pilsoniskās iesaistes veidiem valsts aizsardzībā, par finanšu sistēmas, kritiskās infrastruktūras, kultūras objektu aizsardzību.

Aizsardzības ministrija turpināja iepriekšējos gados uzsākto visaptverošas valsts aizsardzības reģionālo semināru ciklu – 2024. gadā tika organizēti semināri Vidzemes, Latgales un Zemgales reģionu pašvaldību, izglītības iestāžu, iestāžu, uzņēmumu un nevalstisko organizāciju vadītājiem, reliģisko organizāciju pārstāvjiem un reģionālo mediju pārstāvjiem par Latvijas drošībai un aizsardzībai aktuāliem jautājumiem. Semināru formāts veidots tā, lai veicinātu savstarpējo dialogu un ikvienam būtu iespēja rast atbildes uz jautājumiem par visaptverošu valsts aizsardzību un aizsardzības nozares aktualitātēm. Seminārā piedalījās Aizsardzības ministrijas, CERT.LV, pašvaldību, Nacionālo bruņoto spēku un Zemessardzes brigāžu pārstāvji, kas semināra dalībniekus informēja par aktuālajiem drošības izaicinājumiem reģionā, Nacionālo bruņoto spēku attīstību un iesaisti krīzes situācijās, sabiedrības iesaisti valsts aizsardzībā, kiberdrošību un kiberhigiēnu u. c. aktuāliem tematiem. Tika organizēta arī

izspēle par rīcību valsts apdraudējuma situācijā. Kopumā semināros piedalījās vairāk nekā 250 reģionālie viedokļu līderi

2024. gadā tika organizēts arī ikgadējais seminārs par Latvijas aizsardzībai un drošībai aktuāliem jautājumiem augsta līmeņa valsts un privātā sektora amatpersonām, tostarp vadošo mediju redaktoriem, Latvijas vadošajiem uzņēmējiem u. c. valsts mēroga viedokļu līderiem. Semināra galvenais mērķis bija iepazīstināt un veidot izpratni par aizsardzības sistēmai būtiskiem jautājumiem, skaidrot valsts aizsardzības stiprināšanas uzdevumus un turpmākās attīstības prioritātes. Tika organizētas arī galda mācības ar visu klātesošo līdzdalību, lai padziļināti izprastu rīcību krīzes situācijā ne tikai no amatpersonu un valsts institūciju viedokļa, bet arī no mediju, uzņēmēju un kopējās sabiedrības perspektīvas. Seminārā piedalījās vairāk nekā 80 dalībnieki.

2023./2024. mācību gadā Aizsardzības ministrija organizēja lekciju ciklu Latvijas pamatskolu 7.-9. klašu audzēkņiem par tēmu “Kā mēs sargājam Latviju?”. Lekciju ciklam pieteicās vairāk nekā 200 izglītības iestādes un kura ietvaros tika noorganizēta 221 lekcija. 2024./2025. mācību gadā lekciju ciklam “Kā mēs sargājam Latviju?” ir saņemti turpat 200 skolu pieteikumi un 2024. gada rudens semestrī nodrošinātas vairāk nekā 50 lekcijas 45 izglītības iestādēs visā Latvijas teritorijā.

Sarunu festivālā “LAMPĀ” 2024. gadā Aizsardzības ministrijas “Drošajā teltī” tika organizētas vairākas diskusijas par drošības un aizsardzības tematiku, piedaloties augsta līmeņa ekspertiem, tostarp visaptverošai valsts aizsardzībai tika veltītas diskusija “Kā sagatavoties karam?”, kurā dalībnieki runāja par preventīviem pasākumiem, ko var veikt ikviens indivīds un sabiedrība kopumā, lai stiprinātu valsts kopējo drošību un diskusija “Vai esam gatavi kiberkaram?”, kurā tika pārrunāta Latvijas gatavība apdraudējumiem kibertelpā un iedzīvotāju zināšanas par kiberhigiēnu.

2024. gadā turpinājās aizsardzības nozares darbs pie ārvalstu ietekmes operāciju izgaismošanas un dezinformācijas atspēkošanas. Par dezinformācijas jautājumiem tika runāts gan Aizsardzības ministrijas organizētajās skolu lekcijās, gan citos publiskajos pasākumos. Tāpat militāro ziņu portāls Sargs.lv regulāri gatavo skaidrojošo informāciju par biežāk izplatīto dezinformāciju, kļiedējot pret aizsardzības nozari un Latviju kopumā vērstos mītus.

Aizsardzības ministrija ir organizējusi vairākas neformālas tikšanās ar žurnālistiem un redaktoriem, kuru laikā tiek apspriesta aktuālā ģeopolitiskā situācija, kā arī aizsardzības nozares aktualitātes. Ir notikusi tikšanās ar komerciālajiem medijiem par darbības nepārtrauktības plānu izstrādi un to nozīmi apdraudējuma pārvarēšanā. Savukārt 2024. gada rudenī sabiedrisko mediju pārstāvji tika aicināti arī uz diskusiju par sadarbības jautājumiem visaptverošas valsts aizsardzības mācību “Namejs” Preses centrā.

2024. gada augustā Nacionālie bruņotie spēki Aizsardzības ministrijas pieprasījuma organizēja pirmo apmācību kursu plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem. Tā mērķis bija sniegt zināšanas un prasmes darbam militāro operāciju rajonos, lai paaugstinātu izdzīvošanas iespējas, morālo un psiholoģisko sagatavotību, kā arī attīstītu prasmes un iemaņas, kas nepieciešamas rīkojoties ar pieejamajiem resursiem militāras krīzes situācijās. Kursā piedalījās 14 pārstāvji no astoņiem lielākajiem Latvijas plašsaziņas līdzekļiem, apgūstot tādas prasmes kā kaujā cietušo taktiskā aprūpe, rīcība ar karadarbību saistītās stresa situācijās un nonākot gūstā, izvairīšanās no dzīvības riskiem, orientēšanās apvidū, kā arī gūstot zināšanas par individuālo aizsardzības ekipējumu un apģērbu, militārajiem sakariem, ieročiem, munīciju, improvizētām spridzināšanas ierīcēm un starptautiskajām humanitārajām tiesībām.

Lai stiprinātu Latgales informatīvo telpu, kā arī veicinātu pierobežā dzīvojošo Latvijas iedzīvotāju noturību pret Krievijas dezinformāciju un gatavību aizsargāt valsti,

Aizsardzības ministrija 2024. gadā izsludināja konkursu un sniedza finansiālu atbalstu 69 794,17 eiro apmērā septiņiem mediju un nevalstisko organizāciju projektiem konkursa “Atbalsts Latgales informatīvās telpas stiprināšanai” ietvaros. Realizējot projektus, tika uzrunāti Latgales iedzīvotāji un tiem tika nodoti ar aizsardzības nozari saistīti vēstījumi, tostarp par valsts aizsardzības pasākumiem, iespējām iesaistīties visaptverošajā valsts aizsardzībā, personisko atbildību valsts aizsardzības nodrošināšanā un citiem aizsardzības nozares aktuālajiem tematiem. Papildus, tika stiprināta Latvijas-Krievijas un Latvijas-Baltkrievijas pierobežā dzīvojošo Latvijas iedzīvotāju informētība, noturība un gatavība aizsargāt Latviju.

Militārās industrijas attīstīšana visaptverošas valsts aizsardzības ietvaros

2024. gadā tika turpināts aktīvs darbs pie nacionāli militārās bāzes paplašināšanas, izmantojot vietējās tautsaimniecības un zinātnes potenciālu, tādējādi sekmējot jaunu aizsardzības produktu un militāro tehnoloģiju radīšanu, stiprinot piegāžu ķēžu drošību un veicinot sadarbību ar vietējiem komersantiem.

Aizsardzības industrijas veiksmīgākai iekļaušanai NBS spēju nodrošināšanā Aizsardzības ministrija 2024. gadā publicēja vadlīnijas aizsardzības un drošības industrijas iesaistei aizsardzības spēju stiprināšanā. Vadlīnijas industrijai sniedz skaidru redzējumu un ceļa karti par iesaistes iespējām aizsardzības jomā turpmāko četru gadu laikā (2025.– 2028.). Vadlīnijās vidējā termiņā plānotas investīcijas, kas atbalstīs piegāžu drošību, sekmēs jaunu tehnoloģiju apgūšanu, kā arī attīstīs jaunas aizsardzības industrijas spējas. Vadlīnijas nosaka trīs iespējamās industrijas iesaistes un attīstības virzienus:

1) Iesaistīt vietējos uzņēmumus nodrošinājuma, kaujas atbalsta, infrastruktūras un uzturēšanas jomās NBS spēju attīstībai.

2) Industrijas iesaiste lielo spēju līgumos – identificētas lielo spēju attīstības jomas, kuru izpildē plānots iesaistīt vietējo industriju.

3) Attīstīt inovācijas un tehnoloģijas valsts aizsardzības vajadzībām.

Vienlaikus tika izstrādāts Aizsardzības industrijas un inovāciju atbalsta stratēģijas 2025-2036 projekts. Stratēģija ir uz drošību, izaugsmi un konkurētspējas veicināšanu vērsts jauns starpnozaru politikas plānošanas dokuments, kuru kopīgi izstrādājusi Aizsardzības ministrija sadarbībā ar Ekonomikas ministriju. Tās ieviešanas rezultātā tiks veicināta vietējās aizsardzības industrijas konkurētspēja, reaģētspēja, inovētspēja un noturība. Tas tiks panākts, īstenojot mērķtiecīgu piegādes drošības politiku ar vietējās aizsardzības industrijas iesaisti NBS lielo spēju līgumos, tehnoloģiju un zināšanu pārnesi, eksportspējas veicināšanas pasākumiem, sadarbību ar NVO un citām valsts iestādēm, kā arī ar atbalsta mehānismu attīstīšanu aizsardzības industrijai. Stratēģijā īpaša uzmanība pievērsta arī aizsardzības industriālās un tehnoloģiskās bāzes inovētspējas stiprināšanai, piedāvājot paplašināt esošos un veidot jaunus inovāciju, pētniecības un tehnoloģiju attīstības atbalsta mehānismus.

Tāpat 2024. gadā Saeimā tika apstiprināts Aizsardzības industrijas likums, kas, cita starpā, nosaka arī prasības par piegādes drošību un stratēģisko partnerību veidošanu, tādējādi veidojot juridisko bāzi aizsardzības industrijas iesaistei NBS spēju nodrošināšanā miera, krīzes un kara laikā visaptverošas valsts aizsardzības īstenošanai. Kopumā, piegādes drošības nodrošināšanai Aizsardzības ministrija izvirza vietējas industrijas iesaistes prasību NBS lielo spēju līgumos, turpinot šo praksi arī 2025. gadā, tādējādi veicinot vietējo uzņēmumu kapacitātes celšanu un jaunu spēju veidošanu.

Viens no būtiskiem Aizsardzības ministrijas uzdevumiem industrijas jomā ir komersantu licencēšana komercdarbībai ar Eiropas Savienības Kopējā militāro preču sarakstā minētajām precēm. 2024. gadā komercdarbībai ar stratēģiskas nozīmes precēm

ir licencēto uzņēmumu saraksts sasniedza 96 Latvijas Republikā reģistrētus komersantus. Papildus tam, 2024.gadā Latvijā darbojās 2 ražotāji ar militārā ražotāja sertifikātu. Kopumā, katru gadu licencēto komersantu skaits palielinās par aptuveni 10%, kas liecina par industrijas attīstību un iesaisti aizsardzības nozarē.

2024. gadā veiksmīgi tika īstenoti divi grantu projektu uzsaukumi - militāru vai divējāda lietojuma produktu un bezpilota lidaparātu attīstības atbalstam. Grantu projektu konkursā militāru vai divējāda lietojuma produktu attīstībai Aizsardzības ministrija par projektu īstenošanu noslēdza līgumus ar 5 komersantiem, par kopējo Aizsardzības ministrijas finansējuma summu 321 100 EUR apmērā. Uzņēmumu finansējums projektu īstenošanai - 280 251.32 EUR. Grantu projektu konkursā bezpilota lidaparātu attīstībai tika veiksmīgi noslēgti līgumi ar četriem komersantiem par kopējo Aizsardzības ministrijas finansējuma summu 540 476.44 EUR. Uzņēmumu finansējums projektu īstenošanai - 559 079.56 EUR. Kopumā 2024. gadā Aizsardzības ministrija piešķīra finansējumu deviņiem grantu projektiem par kopējo summu 861 576.44 EUR apmērā. Uzņēmumu finansējums šo grantu projektu īstenošanai ir 839 330.88 EUR.

Tāpat 2024. gadā noslēdzās projektu īstenošana Aizsardzības ministrijas virzītā un Latvijas Zinātnes padomes administrētajā pētījumu programmā "Aizsardzības inovāciju pētījumu programma". Kopumā projekta gaitā tika atbalstīti trīs inovatīvi projekti, kas aptvēra visas trīs noteiktās prioritātes. 2024. gada ietvarā projektu īstenošanai no Aizsardzības ministrijas budžeta tika novirzīti 134 103 EUR. Programmas īstenošanas un uzraudzības komisijas sēdē 2024. gada 8. novembrī tika izskatīti projektu īstenošanas laikā sasniegtie rezultāti. Kopumā trīs projektu īstenošana un sasniegtie rezultāti ir devuši nozīmīgu ieguldījumu aizsardzības tehnoloģiju attīstībā, radot jaunas zināšanas un risinājumus gan militārajā, gan civilajā jomā. Programmas izvirzītie mērķi — jaunu tehnoloģiju attīstība, aizsardzības spēju uzlabošana un zināšanu bāzes veidošana — tika pilnībā sasniegti.

Aizsardzības ministrija 2024. gadā turpināja sniegt konsultatīvo atbalstu nacionālo uzņēmumu un pētniecības iestāžu iesaistei Eiropas Aizsardzības fonda sadarbības iniciatīvās, bet atsevišķu projektu gadījumā kopā ar pārējām projektu dalībvalstīm nodrošināja konceptuālo un administratīvo atbalstu, izstrādājot tehniskās prasības, sniedzot apliecinājumus par gatavību atbalstīt nepieciešamo pētniecību un izstrādi, kā arī apņēmoties izmantot projektu rezultātus. 2024. gadā šis darbs ir rezultējies ar Latvijas uzņēmumu dalību sešos Eiropas komisijas apstiprinātos jaunos Eiropas Aizsardzības fonda pētniecības un attīstības projektos, pretendējot uz Eiropas komisijas līdzfinansējumu aptuveni 4,6 milj. EUR apmērā. Viena jauna attīstības projekta gadījumā (MPortISTAR - izlūkošanas bezpilota lidaparāta izstrāde) Latvija ir vadošā valsts, gūstot vērtīgu pieredzi pārrobežas sadarbības projekta vadīšanā dronu tehnoloģiju jomā. Tiek paredzēts nepieciešamais atbalsts Latvijas uzņēmumiem prototipu testēšanai Eiropas Aizsardzības fonda projektu ietvaros, lai sekmētu gan Latvijas, gan ES un NATO valstu bruņoto spēku vajadzībām atbilstošu inovatīvu produktu izstrādi.

2022.-2024. gadā sekmīgi īstenotā Latvijas vadītā EDIDP VireTS projekta rezultātā Latvijas uzņēmuma SIA Exonicus pētniecības un attīstības vadītais konsorcijs ar Aizsardzības ministrijas, Vācijas un Igaunijas aizsardzības ministriju atbalstu ir izstrādājis militārās medicīnas apmācību simulatora aplikāciju vairākiem apmācību scenārijiem – šī aplikācija ir testēšanā NBS.

Pilnveidojot jaunākās paaudzes sakaru spējas un stiprinot savstarpējo savietojamību, 2024. gadā sadarbībā ar NATO un vietējo aizsardzības industriju tika organizēts jau trešais 5G tehnoloģiju eksperiments – "Digitālā mugurkaula

eksperiments” (Digital Backbone Experiment jeb DiBaX). DiBaX eksperimenta laikā galvenā uzmanība tiks pievērsta piektās paaudzes mobilo telekomunikāciju un zemās orbītas satelītu izmantošanai, lai atbalstītu tehnoloģiju savietojamību visu veidu – ūdens, zemes, gaisa, kosmosa, kibertelpas – bruņoto spēku militārajos uzdevumos jeb tā sauktajos domēnos. Paralēli DiBaX eksperimentam norisinājās arī ikgadējais jaunākās paaudzes sakaru tehnoloģiju forums “5G Techritory”, kura norisi atbalstīja Aizsardzības ministrija.

Attīstot aizsardzības industrijas atpazīstamības veicināšanu, 2024. gadā tika turpināta sadarbība starp Aizsardzības ministriju un Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federāciju. Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācija, pamatojoties uz līgumu par finansējuma piešķiršanu, organizēja Latvijas aizsardzības industrijas standu starptautiskajā militārajā izstādē “EUROSATORY 2024”, Parīzē, Francijā, organizēja un koordinēja NBS Industrijas dienu 2024 sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, kā arī federācijas pārstāvji tika nozīmēti NATO Industrijas padomnieku grupā. 2024. gada 24. aprīlī Aizsardzības ministrija sadarbībā ar Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federāciju un Nacionāliem bruņotajiem spēkiem organizēja ikgadējo aizsardzības industrijas pasākumu “NBS Industrijas dienas 2024”. Pasākuma laikā 43 Latvijas uzņēmēji un zinātniskās institūcijas demonstrēja savus sasniegumus un inovatīvos risinājumus divējādas pielietojamības produktu un pakalpojumu jomā, ko tie ir gatavi piedāvāt Latvijas armijai un Latvijas aizsardzības nozarei. 2024. gada septembrī, “Namejs 2024” mācību ietvaros un oktobrī, kad Latviju apmeklēja tajā brīdī jaunieceltais NATO ģenerālsekretārs Marks Rite, Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federācija un tās biedri piedalījās DV dienā, kas notika Ādažu poligona franču kurgānā, kur tie prezentēja Latvijas aizsardzības industrijas uzņēmumu produktus.

2024. gadā tika īstenots arī aizsardzības inovāciju pasākums – ideju hakatons “Droni Ukrainai”, kur kopumā piedalījās 59 dalībnieki no 15 dalībnieku komandām. Hakatons ilga 24 stundas un tā dalībniekiem bija iespēja konsultēties ar speciālistiem, kas ir sevi apliecinājuši dronu tehnoloģiju jomā un pārstāv Latvijas vadošos dronu tehnoloģiju ražošanas uzņēmumus, Rīgas Tehnisko universitāti, kā arī NBS.

2023.gada beigās Aizsardzības ministrija dibināja kapitālsabiedrību SIA “Valsts aizsardzības korporācija”, lai ilgtermiņā Latvijā attīstītu militāro industriju jomās, kurās vietējai industrijai iztrūkst ražošanas spējas. Korporācijas vispārīgais stratēģiskais mērķis ir ieguldījumu pārvaldīšana valsts aizsardzības industrijā un ar militāro preču ražošanas attīstību saistīto procesu koordinēšana, nodrošinot ražotnes izveidi un ražošanu, kā arī veicinot NBS apgādi, valsts aizsardzības industrijas attīstību un tās piegādes ķēžu darbības nepārtrauktību. Korporācija kopā ar vēl 4 valstu uzņēmumiem no Itālijas, Francijas, Somijas un Norvēģijas 2024. gadā noslēdza Konsorcijs līgumu un Grantu līgumu ar Eiropas komisiju, lai attīstītu 155mm modulāro pulvera lādiņu ražošanas jaudu Eiropā. Šī projekta īstenošanas rezultātā Korporācija 2026.gadā plāno atvērt Latvijā 155mm modulāro pulvera lādiņu komplektēšanas rūpnīcu ar Eiropas komisijas līdzfinansējumu. Korporācija vidējā termiņā ir plānota kā holdinga tipa sabiedrība, kas nodrošina ražošanu un ražotņu izveidi, kā arī sasniegt mērķus ar kopsabiedrību dibināšanu vai esošu kapitāla daļu iegādi.

Valstiskuma pamatu pasniegšana Latvijā skolās

Valsts aizsardzības mācība Latvijā vidējās izglītības iestādēs kā obligāts mācību priekšmets tika ieviests kopš 2024. gada 1. septembra. 2024./2025. mācību gadā Valsts aizsardzības mācība jau tiek veiksmīgi īstenota 273 vidējās izglītības iestādēs, aptverot gandrīz 18 000 vidējās izglītības audzēkņu pirmajā mācību gadā un nedaudz

vairāk par 8 500 izglītojamo otrajā mācību gadā, savukārt vairāk nekā 8 800 jaunieši ir iesaistījušies Jaunsardzes centra kustībā “Jaunsardze”.

Valsts aizsardzības mācība atbalsta Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2021. – 2027. gadam rīcības virzienu “Drošība”, paredzot stiprināt cilvēku rīcībspēju apdraudējuma gadījumos, lai iedzīvotāji spētu patstāvīgi identificēt un novērst riskus, izbēgt no nedrošām situācijām, kā arī, lai būtu gatavi uzticēties, palauties un sadarboties ar atbildīgajiem valsts dienestiem. Lai realizētu šo redzējumu, šāda izpratne un zināšanas ir jāveido jau skolas vecuma posmā. Dalība kustībā “Jaunsardze”, kā arī pēc tam apgūstot Valsts aizsardzības mācību, mācoties vidējās izglītības iestādēs, attīsta un stiprina jauniešos drosmi, iniciatīvu un atbildību pret sevi un līdzcilvēkiem. Līdz ar Valsts aizsardzības mācībā apgūtajām teorētiskajām zināšanām praktiskās zināšanas tiek papildinātas un nostiprinātas Valsts aizsardzības mācības 23 dienu nometnēs. Šīs nometnes nav obligātas, bet sniedz iespēju jauniešiem padziļināti apgūt programmā paredzēto mācību vielu, ko nav iespējams iemācīties skolas telpās. Kopā 2024. gadā pilnu Valsts aizsardzības mācības kursu (divi mācību gadi ar Valsts aizsardzības mācības priekšmetu skolas programmā un pilns Valsts aizsardzības mācības nometnes kurss) pabeidza 117 izglītojamie, kas ir līdz šim lielākais pilnu Valsts aizsardzības mācības kursu pabeigušo skaits vienā gadā. No šiem 117 izglītojamiem, 40 pabeidza apmācības Militārajā poligonā “Mežaine”, bet nometni poligonā “Lāčusils” absolvēja 77 izglītojamie.

Papildus Valsts aizsardzības mācības apgūšanai jauniešiem ir iespēja iestāties Pulkveža Oskara Kalpaka profesionālā vidusskolā, kas ir vidējās izglītības iestāde ar militāru ievirzi. Papildus vispārīglītojošajiem mācību priekšmetiem jauniešiem ir iespēja pilnveidot fizisko sagatavotību un līdera prasmju attīstīšanu. Skolas mērķis ir veidot inteliģentu, godprātīgu, psiholoģiski noturīgu un atbildīgu jauno paaudzi ar labi attīstītām fiziskajām un militārajām spējām. 2023./2024.mācību gadā Pulkveža Oskara Kalpaka profesionālā vidusskolā mācījās 92 izglītojamie. Pirmie absolventi Kalpaka skolai gaidāmi šogad 2024/2025 mācību gadā.

Valsts aizsardzības dienesta ieviešana

Ņemot vērā drošības situācijas maiņu reģionā, aizsardzības spēku apjomam, it īpaši personālam, ir jābūt konkurētspējīgā daudzumā, neskatoties uz materiāltechnisko resursu pieejamību. Neatņemami nepieciešama ir arī visaptveroša sabiedrības un valsts pārvaldes sagatavotība, pēc iespējas pilnvērtīgāk nodrošinot visas ikdienas funkcijas arī kara apstākļos, vienlaikus spējot parūpēties par savu drošību un sniedzot atbalstu aizsardzības centieniem. Potenciālais apdraudējums var nebūt saistīts tikai ar militāru uzbrukumu, tāpēc ir svarīgi vairot sabiedrības izpratni par rīcību krīzes situācijās.

2023. gada 5. aprīlī Saeima pieņēma Valsts aizsardzības dienesta likumu, kas stājās spēkā 19. aprīlī. 2024.gadā Valsts aizsardzības dienesta likumā veikti pirmie grozījumi, precizējot iesaukšanas un brīvprātīgās pieteikšanās kritērijus. Iesaukšanai valsts aizsardzības dienestā nemainīgi pakļauti — vīrieši — viena gada laikā pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas, izņemot jauniešus, kas pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas turpina iegūt izglītību (izņemot augstāko izglītību), taču, turpmāk dienestā iesaukt varēs arī gada laikā pēc izglītības procesa pārtraukšanas. Valsts aizsardzības militārajam dienestam brīvprātīgi var pieteikties pilsoņi — vīrieši un sievietes — no 18 gadu vecuma līdz 27 gadu vecuma sasniegšanai. Kā arī, tie, kas dienesta izpildei pieteikušies brīvprātīgi, varēs savu pieteikumu atsaukt līdz veselības pārbaudes datumam.

Ar grozījumiem noteikts, ka valsts aizsardzības dienestam turpmāk nebūs pakļauti pilsoņi, kuriem ir dubultpilsonība ar valsti, kas nav Eiropas Savienības

dalībvalsts, Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts, NATO dalībvalsts, Austrālijas Savienība, Brazīlijas Federatīvā Republika, Jaunzēlande vai Ukraina.

Grozījumi paredz, ka iesaucamajiem karavīriem kompensēs sabiedriskā transporta izdevumus, lai nokļūtu no deklarētās dzīvesvietas līdz veselības pārbaudes komisijai un atpakaļ, kā arī līdz dienesta vietai. Tāpat šiem karavīriem kompensēs ēdināšanas izdevumus veselības pārbaudes dienā. Turpinās darbs pie Ministru kabineta noteikumu izstrādes par kompensāciju saņemšanas nosacījumiem.

Turpmāk Valsts aizsardzības dienesta karavīriem, kuri brīvprātīgi pieteikušies dienestā un pēc tā atvaļināti rezervē, finansēs studijas arī otrā cikla augstākās izglītības programmā. Līdz šim augstskolas un koledžas finansēja Valsts aizsardzības dienesta karavīru studijas tikai īsā cikla profesionālās augstākās izglītības un pirmā cikla augstākās izglītības posmos. Sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju jau veikti grozījumi 2006. gada 10. oktobra Ministru kabineta noteikumos Nr. 846 "Noteikumi par prasībām, kritērijiem un kārtību uzņemšanai studiju programmās un valsts atbalstu pilsoņiem, kas brīvprātīgi pieteikušies valsts aizsardzības dienestā un pabeiguši to" nosakot to, ka turpmāk Valsts aizsardzības dienesta absolventi, kas dienesta izpildei pieteikušies brīvprātīgi, varēs pretendēt arī uz neklātienē studiju programmām.

2024. gadā pieredzēti pirmo divu valsts aizsardzības dienesta iesaukumu izlaidumi. Pirmais iesaukums, ko veidoja 246 brīvprātīgie, dienestu Sauszemes spēku Mehanizētajā kājnieku brigādē uzsāka 2023. gada 1. jūlijā un to noslēdza 2024. gada 31. maijā. Savukārt 2024. gada decembrī Valsts aizsardzības dienesta gaitas noslēdza otrais iesaukums – 25 karavīri Zemessardzes 25. kaujas atbalsta bataljonā, 39 Gaisa spēkos un 57 Štāba bataljonā, pirmo absolventu vidū ietverot arī sievietes. 2025. gadā Valsts aizsardzības dienestā plānots iesaukt 1040 personas – 210 janvārī un 830 jūlijā. Vienlaikus sanāksmēs ar diasporas pārstāvjiem uzsākts darbs pie Valsts aizsardzības dienesta likuma pārejas noteikumu īstenošanas, kas paredz, ka līdz 2027. gadam dienestā netiks iesaukti pilsoņi, kuri pastāvīgi dzīvo ārvalstīs un normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā par to ir informējuši Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi.

Kiberdrošība

Kiberdrošība ir visaptverošas valsts aizsardzības neatņemama sastāvdaļa. 2024. gada ietvaros Aizsardzības ministrija turpināja kiberdrošības pārvaldības reformu, kuras mērķis ir izveidot efektīvu un sistemātisku kiberdrošības pārvaldības modeli.

Kopš 2024. gada 1. septembra ir izveidots Nacionālais kiberdrošības centrs, kas darbojas kā vienotais kontaktpunkts kiberdrošības jautājumos un veic nacionālo kiberdrošības prasību ieviešanas pārraudzību, kā arī izstrādā nacionālās kiberdrošības rīcībpolitikas iniciatīvas. Atbilstoši jaunajam kiberdrošības pārvaldības modelim ir precizēta arī nacionālā normatīvā bāze. 2024. gada 1. septembrī spēkā stājās Nacionālās Kiberdrošības likums, kas paredz izmaiņas Latvijas kiberdrošības pārvaldības modelī, paplašina publiskā un privātā sektora organizāciju loku, uz kurām attiecas minimālās kiberdrošības prasības, kā arī nosaka uzraudzības pasākumus, lai nodrošinātu likuma prasību ievērošanu. Tāpat uzsākts darbs arī pie Nacionālās Kiberdrošības likuma subjektu uzraudzības modeļa, kā arī vajadzību apzināšanas valsts informācijas sistēmas uzraudzības darba veikšanai izstrādei.

Pārskata periodā par Nacionālās Kiberdrošības likuma prasību ieviešanu konsultēti uzņēmumi un organizācijas, kā arī organizētas informatīvas tikšanās ar nozaru organizācijām par jauno normatīvo regulējumu. 2024. gada septembrī tika organizēti deviņi tiešsaistes semināri par Nacionālās Kiberdrošības likuma prasībām.

Semināri raisīja plašu sabiedrības interesi, dalībnieku kopskaitam tajos pārsniedzot 1000.

Rūpējoties par Latvijas kibertelpas drošību, 2024. gada ietvaros Aizsardzības ministrija un CERT.LV turpināja nodrošināt centralizētus valsts finansētus pakalpojumus kibernetikas stiprināšanai un kiberaizsardzības nodrošināšanai valsts pārvaldei. CERT.LV piedāvā plašu ar kib drošību saistītu pakalpojumu klāstu Nacionālās kib drošības likuma subjektiem (būtisko pakalpojumu sniedzējiem, svarīgo pakalpojumu sniedzējiem un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju kritiskās infrastruktūras īpašniekiem un tiesiskajiem valdītājiem, tiešās un pastarpinātās pārvaldes iestādēm, atvasinātām publiskajām personām un citām valsts institūcijām, kā arī privāto tiesību juridiskajām personām, kas pilda valsts pārvaldes deleģētu uzdevumu un privāto tiesību juridiskajām personām). 2024. gada 29. oktobra Ministru kabineta sēdē tika atbalstīta finansējuma turpināšana valsts IKT infrastruktūras aizsardzībai pret DDoS uzbrukumiem, līdz ar to arī nākamajos četrus gadus Aizsardzības ministrija nodrošinās šo pakalpojumu.

Tāpat tiek turpināta aktīva rīcība, sadarbojoties ar partneriem gan mācībās, gan draudu medību operāciju īstenošanā, gan informācijas apmaiņas procesos. Jau trešo gadu CERT.LV īsteno mērķtiecīgas draudu medību operācijas valsts pārvaldes un kritiskās infrastruktūras IKT. Ņemot vērā Latvijas un Kanādas veiksmīgo sadarbību draudu medību operāciju vadīšanā, CERT.LV sadarbojoties ar Aizsardzības ministriju un Kanādas Bruņoto spēku kiberpavēlniecību, ir izstrādāts unikāls mācību kurss, kas apvieno starptautisku pieredzi un zināšanas efektīvu draudu medību īstenošanā. 2024. gada rudenī Rīgā norisinājās draudu medību seminārs, kura laikā Latvijas un Kanādas eksperti apmācīja kib drošības ekspertus no citu NATO dalībvalstu par kib drošību atbildīgajām iestādēm. Šādā veidā Latvija sniedza būtisku ieguldījumu NATO kopējās kibernetikas stiprināšanā.

V. NOZARU NOTURĪBAS VEICINĀŠANA

Īstenojot visaptverošu valsts aizsardzību, sevišķa uzmanība tiek vērsta uz nozaru noturības veicināšanu, vienlaikus nacionālā līmenī ieviešot un nostiprinot NATO septiņas noturības vadlīnijas. Aizsardzības ministrija ciešā sadarbībā ar nozares ministrijām īsteno dažādus pasākumus visaptverošas valsts aizsardzības ietvarā, piemēram, organizējot kopējas krīzes vadības mācības, papildinot kritiskās infrastruktūras kopumu un stiprinot tās darbības nepārtrauktību, arī izvērtējot darbības nepārtrauktības plānus, taču arī nozaru ministriju pārvaldībā tiek īstenoti gan individuāli, gan nozaru kopēji pasākumi un risināti aktuālie problēmjautājumi, ieviešot visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas pamatprincipus, pilnveidojot sev nepieciešamos darbības nepārtrauktības principus un resursus krīzes situācijās.

Piemēram, Satiksmes ministrijas pārvaldībā ir Visaptverošas valsts aizsardzības valsts sekretāru līmeņa darba grupas divas apakšgrupas - transporta, satiksmes un loģistikas apakšgrupa ar 2024. gadā organizētām sešām sēdēm un sakaru un komunikācijas nodrošinājuma apakšgrupa ar 2024. gadā organizētām četrām sēdēm. Sēžu ietvarā tika plānotas Civilās aizsardzības Operacionālā vadības centra mācības; pārrunātas kritiskās infrastruktūras darbības nepārtrauktības plānošanas aktualitātes; apzinātas kritiskās infrastruktūras objektu apsardzes problēmas; modelēts degvielas apgādes process krīzes situācijās; pārrunāti iespējamie incidenti Civilās aizsardzības Operacionālā vadības centra 2025 mācībām, kā arī izstrādāti Civilās aizsardzības

Operacionālā vadības centra Transporta grupas un Sakaru grupas nolikumu projekti; tāpat tika pārrunāti “Rail Baltica” aktuālie drošības jautājumi izbūves objektos.

Ekonomikas ministrija 2024. gadā veica virkni pasākumu tās pārziņā esošo valsts materiālo rezervju – valsts naftas produktu drošības rezervju un pirmās nepieciešamības rūpniecības preču rezervju – izveidošanai, tostarp izstrādājot nepieciešamos tiesību aktus un nodrošinot iepirkumu organizēšanu. 2024.gada 1.janvārī stājās spēkā grozījumi Enerģētikas likumā, ar kuriem tika noteikts sākums pārejai uz valsts naftas produktu drošības rezervju modeļa maiņu, kas paredzēja ieviest jaunu un efektīvāku valsts naftas produktu drošības rezervju pārvaldības modeli un noteica pakāpenisku – līdz 2029.gadam - naftas produktu drošības rezervju iegādi valsts īpašumā, kas ļaus tuvāko desmit gadu laikā ietaupīt 877 milj. euro. Izveidotais tiesiskais regulējums ne tikai nosaka drošības rezervju apjomu un glabāšanas nosacījumus, bet arī to izdales kārtību valsts apdraudējuma gadījumā. Uzdevums veikt valsts naftas produktu drošības rezervju iegādi, uzturēšanu un rotāciju ir deleģēts SIA “Publisko aktīvu pārvaldītājs Possessor”, savukārt uzraudzību par minētā valsts pārvaldes uzdevuma izpildi veic Ekonomikas ministrija. No 2024. gada 1. janvāra pārvaldītājs Possessor no Būvniecības valsts kontroles biroja pārņēma centrālās krājumu uzturēšanas struktūras funkcijas. Izmantojot pieejamos uzkrātos līdzekļus Uzkrāšanas fondā un salīdzinoši zemās dīzeļdegvielas cenas tirgū pārvaldītājs Possessor varēja valsts īpašumā iegādāties aptuveni 24 % no nepieciešamā naftas produktu drošības rezervju apjoma. Ņemot vērā arī iegādātos pakalpojumus naftas produktu drošības rezervju izveidei, ar 2025. gada 1. janvāri Latvija ir nodrošinājusi visu nepieciešamo valsts naftas drošības rezervju apjomu atbilstoši Eiropas Savienības Padomes 2009. gada 14. septembra Direktīvas 2009/119/EK prasībām, proti, ir nodrošinātas naftas produktu drošības rezerves ~ 90 dienām.

Lai aviācijas nozarei dotu iespēju optimizēt izmaksas, kas saistītas ar valsts naftas produktu drošības rezervju veidošanu un uzturēšanu, reizē nepalielinot finansiālo slogu tiem komersantiem un gala patērētājiem, kuri patērē benzīnu vai dīzeļdegvielu, ir izstrādāts tiesiskais regulējums, kas paredz atbrīvot no pakalpojuma maksas samaksas pienākuma par patērēto aviācijas degvielu, reizē paredzot, ka aviācijas nozare pati uztur drošības rezerves. Ņemot vērā informācijas par valsts naftas produktu rezervēm aizsardzības prasības un naftas produktu tirgus specifiku, ir veikti grozījumi Publisko iepirkumu likumā un Aizsardzības un drošības jomas iepirkumu likumā, paredzot, ka ar naftas produktu drošības rezervju izveidošanu, uzturēšanu un rotāciju saistītajiem iepirkumiem netiek piemērotas minētajos likumos noteiktās iepirkumu procedūras.

2024. gadā ir izstrādāts tiesiskais regulējums un attiecīgi 2024.gada 26.martā tika pieņemti Ministru kabineta noteikumi Nr.185 “Noteikumi par iedzīvotāju nodrošināšanu ar pirmās nepieciešamības precēm valsts apdraudējuma gadījumā”, nosakot kārtību, kādā iedzīvotāji nodrošināmi ar pirmās nepieciešamības precēm valsts apdraudējuma gadījumā, kā arī uzsāktas īstenot organizatoriska rakstura darbības iedzīvotāju nodrošināšanai ar pirmās nepieciešamības precēm (tostarp, izsludināta daļa iepirkumu par pirmās nepieciešamības preču iegādi). Plānots, ka visi iepirkumi tiks pabeigti 2025.gadā, tādējādi izveidojot preču rezerves vienam mēnesim līdz 6% Latvijas iedzīvotāju kā to paredz iepriekš minētie noteikumi. Uzdevums veikt pirmās nepieciešamības preču iegādi, glabāšanu un krājumu atjaunošanu arī ir deleģēts pārvaldītājam Possessor, uzraudzību par minētā valsts pārvaldes uzdevuma izpildi veic Ekonomikas ministrija.

Ārlietu ministrija 2024. gadā pastiprinātu uzmanību vērta uz dažādu krīzes vadības mācību organizēšanu un dalības nodrošināšanu saistītos vingrinājumos. Piemēram, 2024. gada 10. janvārī Valsts kanceleja sadarbībā ar Ārlietu ministriju rīkoja darbnīcu ar krīzes simulācijas izspēli "Kauja par Latviju: uzbrukumi informatīvajā telpā, kā to atpazīt un kā vienoti uzvarēt?", lai izstrādātu veiksmīgus koordinācijas un sadarbības modeļus starp Ārlietu ministrijas Centrālo aparātu, Latvijas diplomātiskajām un konsulārajām pārstāvniecībām ārvalstīs un Valsts kancelejas Stratēģiskās komunikācijas koordinācijas departamenta komandu. 2024. gada 27. martā Ārlietu ministrija organizēja Konsulāro amatpersonu mācības, kuru laikā tika izspēlēta krīze fiktīvā trešajā valstī, savukārt 2024. gada 24. aprīlī norisinājās Ārlietu ministrijas un Valsts kancelejas mācības par stratēģisko komunikāciju un reaģēšanu informatīvajā telpā Ārlietu ministrijas rotācijai nozīmīgiem darbiniekiem. 2024. gada 8. maijā, Ārlietu ministrijai, Centrālajai vēlēšanu komisijai un Valsts kancelejai sadarbojoties, Ārlietu ministrijas Konsulāro amatpersonu mācībās tika sniegta prezentācija "Dezinformācija" par riskiem pirms Eiropas parlamenta vēlēšanām. No 2024. gada 22. līdz 23. maijam notika Beļģijas prezidentūras organizētā Eiropas Savienības dalībvalstu un līdzīgi domājošo valstu (Kanādas, ASV, Austrālijas un Norvēģijas) Ārlietu ministriju Krīžu centru vadītāju sanāksme Briselē, Beļģijā, kuras ietvarā sanāksmes dalībnieki piedalījās mācībās "Storm Tide 2024", kuru laikā tiek trenēta un pārbaudīta iesaistīto iestāžu gatavība krīzēm. Mācību noslēgumā tika izspēlēta personu evakuācija no krīzes skartas trešās valsts uz drošu vietu un atpakaļ uz Beļģiju.

Tieslietu ministrija 2024. gadā sekmēja karatiesu procesa pilnveidi, aktualizējot karatiesu tiesnešu reģistru, kā arī apkopojot secinājumus par 2023. gada nogalē organizēto klātienē karatiesu izspēli, lai izspēles rezultātā konstatētās problēmas izmantotu turpmākajām diskusijām regulējuma pilnveidošanai. Tieslietu ministrija strādā arī pie projekta "Vadlīnijas Karatiesu likuma izpildes nodrošināšanai", kuru mērķis ir sekmēt karatiesu izveides un darbības nodrošināšanas procesa koordināciju, paredzot tieslietu ministram, karatiesām un vispārējās jurisdikcijas tiesu priekšsēdētājiem Karatiesu likumā noteikto pienākumu operatīvu, efektīvu izpildi un savstarpēji koordinētu rīcību, iesaistot Tiesu administrāciju.

Tieslietu nozare 2024. gadā īpašu uzmanību pievērsa sabiedrības drošības jautājumiem, ietverot specifisku mācību norisi un kompetenču pilnveidi Ieslodzījuma vietu pārvaldes funkciju īstenošanā. Mācības tika organizētas ar mērķi uzlabot amatpersonu spējas atbilstoši un efektīvi pildīt dienesta pienākumus apdraudējuma gadījumos. Savukārt Valsts probācijas dienesta personāla vadības jautājumu pasākuma ietvaros īpaša uzmanība 2024. gadā tika pievērsta probācijas sistēmas aspektiem krīzes situācijās, kura ietvaros, piedaloties probācijas dienesta pārstāvjiem no Ukrainas, tika pārrunāti praktiski jautājumi, kas saistīti ar probācijas klientu atbalstu un darba organizāciju ārkārtas apstākļos

Izglītības un zinātnes ministrija 2024. gadā īpašu uzmanību vērta uz ministrijas rīcībā esošo materiāltechnisko līdzekļu iespējamu izmantošanu civil-militārās sadarbības ietvarā krīzes situācijās. Ir identificēta nepieciešamība turpmākajās Civilās aizsardzības Operatīvā vadības centra mācībās izvērst atsevišķu darba grupu, kuras uzdevums būs koordinēt un vadīt Izglītības un zinātnes ministrijas atbildības jomā esošo iestāžu un organizāciju darbības nodrošināšanu izņēmuma stāvokļa un kara gadījumā. Tāpat tika konstatēts, ka nepieciešams izstrādāt atsevišķu plānu ministrijas rīcībā esošo materiāltechnisko līdzekļu evakuācijas nodrošināšanai, kā arī šo resursu

tālākās izmantošanas valsts aizsardzības un sabiedrības noturības pasākumu atbalstam. Izglītības un zinātnes ministrijai sadarbībā ar NBS ir apzinātas sākotnējās NBS prasības attiecībā uz iespējamiem Izglītības un zinātnes ministrijas resursiem, kurus NBS varētu izmantot savu aizsardzības uzdevumu veikšanai kara laikā. Plānots šo sadarbību attīstīt arī 2025. gadā.

Kultūras ministrijas pārvaldībā kultūras nozarē 2024. gadā ir stiprināta medijpratība, veicināta stratēģiskās komunikācijas un informācijas vides noturība, kā arī kultūras mantojuma saglabāšana. Kvalitatīva, sabiedriski nozīmīga mediju satura izveidi un latviešu valodas lietojumu medijos veicina Mediju atbalsta fonds, stiprinot nacionālo kultūrtelpu atbilstoši nacionālās drošības interesēm, atbalstot nekomerciālu žurnālistiku, kas veicina Satversmē noteiktās vērtības, valstisko apziņu, kritisko domāšanu, mediju atbildīgumu un sabiedrības saliedētību. 2024. gadā Mediju atbalsta fonda programmās apstiprināti 43 projektu pieteikumi programmas “Atbalsts nacionāla mēroga medijiem” ar kopējo finansējumu 2 195 299,86 EUR un 59 pieteikumi programmas “Reģionālo, vietējo, diasporas mediju atbalsts” ar finansējumu 1 965 023,23 EUR. 2024. gadā īstenotas aktivitātes mediju digitalizācijas jomā, stiprinot sabiedrībai pieejamo informatīvo telpu. Sadarbībā ar partneriem īstenoti pasākumi, lai veicinātu medijpratību un sabiedrības noturību pret dezinformāciju, piemēram, Latvijas Nacionālās bibliotēkas veidotajā kompetenču pilnveides programmā “Medijpratības meistari” par medijpratības mentoriem kļuvuši ap 100 bibliotekāri visā Latvijā, kas tālāk realizē medijpratību savām kopienām piemērotai auditorijai (visvairāk strādā ar jauniešiem un senioriem) tādējādi stiprinot sabiedrības spējas kritiski analizēt informāciju un tās avotus. Medijpratību veicinošas aktivitātes organizētas arī sadarbībā ar “Zemgales NVO Centru” (40 medijpratības darbnīcas senioriem “Saproti informāciju”, palīdzot ap 850 senioriem visā Latvijā labāk izprast informācijas avotus un riskus). Nolūkā izglītēt skolas vecuma jauniešus medijpratībā, sadarbībā ar Latvijas Universitāti un Vidzemes Augstskolu īstenotas medijpratības nodarbības 54 skolās, sasniedzot vairāk nekā 3700 skolēnus 2023/2024 mācību gadā.

2024. gada novembrī Latvijas Transatlantiskā organizācija rīkoja mediju krīzes noturības mācības, kur piedalījās vairāk nekā 50 dalībnieku no nacionālajiem un reģionālajiem medijiem.

2024. gada 8. maijā darbu sāka Kultūras ministrijas Žurnālistu drošības jautājumu risināšanas darba grupa, kuras sastāvā ir pārstāvji no mediju nozares padomēm, asociācijām un biedrībām, valsts pārvaldes iestādēm, tiesībsargājošajām institūcijām un augstskolām ar mērķi izstrādāt plānu žurnālistu drošības jautājumu risināšanai, ņemot vērā žurnālistu reālo situāciju Latvijā.

Kultūras ministrija, atbilstoši Valsts civilās aizsardzības plānā noteiktajam, ir sagatavojusi plānu kultūras mantojuma aizsardzībai un glābšanai krīzes situācijās. Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde turpina ieviest rīcības plānu kultūras pieminekļu aizsardzībai krīzes situācijās, kurš izstrādāts sadarbībā ar aizsardzības resoru, kā arī ņemta vērā starptautiskā pieredze, kas balstīta 1954. gada Hāgas konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā Otrajā protokolā (1999.) noteiktajā. Izveidots valstī īpaši aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts, kuru drošība bruņota konflikta gadījumā sadarbībā ar NBS un sabiedrotajiem tiks nodrošināta pastiprināti. 2024. gadā uzsākts darbs pie noteikto īpaši aizsargājamo kultūras pieminekļu apsekošanas dabā, izvērtējot to gatavības pakāpi reaģēt krīzes situācijās un informējot, konsultējot kultūras pieminekļu īpašniekus par viņu atbildību un praktiski veicamajām darbībām. Apsekošanu plānots pabeigt 2025. gadā. Notiek sagatavošanās darbi, lai pievienotos UNESCO 1954. gada Hāgas konvencijas par

kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 2. protokolam. Atzīmējot Konvencijas pieņemšanas 70. gadadienu, sadarbībā ar Latvijas Republikas Saeimu, Latvijas UNESCO Nacionālo komisiju un Aizsardzības ministriju 2024.gada oktobrī tika organizēta starptautiska konference “Kultūras mantojums un drošība”, kurā Latvijas un ārvalstu, tostarp Ukrainas, eksperti informēja par aktuālajiem jautājumiem un sadarbības jomām kultūras mantojuma aizsardzībai konfliktu gadījumā. 2024.gada Eiropas kultūras mantojuma dienas bija veltītas kultūras mantojuma pieejamībai un drošībai. Pasākuma programmā tika organizēta diskusija, kurā par kultūras mantojuma praktiskās aizsardzības jautājumiem krīzes situācijās diskutēja kultūras mantojuma aizsardzības nozares pārstāvji, arhitekti, pārstāvji no Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta, Valsts policijas, Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem un Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūras.

Labklājības ministrija 2024. gadā īpašu uzmanību vērta uz ministrijas padotības iestāžu, kurām noteikts kritiskās infrastruktūras statuss, darbības nepārtrauktības un krīzes vadības plānu sagatavošanu, aktualizēšanu un izvērtēšanu. Tāpat īpaša uzmanība tika vērta uz sociālās aprūpes centru evakuācijas organizēšanas ārkārtas situācijā un izņēmuma stāvoklī algoritmu izstrādi. Sadarbojoties ar Aizsardzības ministriju, ministrijas, valsts sociālās aprūpes centru, kā arī pašvaldību sociālo dienestu darbiniekiem tika organizētas informatīvas lekcijas par rīcību ārkārtas situācijās un kara gadījumā, kuras plānots turpināt arī 2025. gadā.

Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija 2024. gadā savas kompetences ietvarā veica aktīvu sadarbību ar Aizsardzības ministriju dažādu jautājumu risināšanā, piemēram, tika sniegti priekšlikumi vadlīniju pašvaldībām “Pašvaldību sadarbība ar NBS un rīcība kara gadījumā” izstrādes procesā, tika nodrošināta līdzdalība pašvaldību civilās aizsardzības komisiju mācībās Pilskalns, kā arī Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrija sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, Iekšlietu ministriju un citām iesaistītām institūcijām ir uzsākusī noturības plānošanas jautājumu risināšanu attiecībā uz tiem kritiskās infrastruktūras objektiem, kas attiecināmi uz Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministriju kā nozares ministriju. Minētais process tiks turpināts arī 2025.gadā.

Klimata un enerģētikas ministrija 2024. gadā, nodrošinot arī Visaptverošas valsts aizsardzības valsts sekretāru darba grupas Enerģētikas apakšgrupas pārvaldību, ir veikusi vairākus uzdevumus saistībā ar enerģētikas nozares noturības veicināšanu. Lai pilnveidotu valsts enerģētiskās krīzes tiesisko regulējumu, 2024. gada 27. augustā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 576 “Enerģijas lietotāju apgādes kārtība izsludinātās enerģētiskās krīzes laikā un valsts apdraudējuma gadījumā”. Tika nodrošināts Baltijas valstu elektroenerģijas sistēmas sinhronizācijas ar Eiropas tīkliem īstenošanas risku izvērtējums un to vadība. Ņemot vērā, kā attīstās ģeopolitiskā situācija saistībā ar Krievijas uzsāktu karu Ukrainā Baltijas valstu ministru prezidenti parakstīja politisko deklarāciju par sinhronizācijas īstenošanu paātrinātā kārtībā – līdz 2025. gada 7. februārim. Ievērojot minēto, kā arī ņemot vērā pieredzi Ukrainas elektrosistēmai, uzsākot sinhronu darbību ar kontinentālās Eiropas tīkliem, tika vērtēti elektroenerģijas sistēmas sinhronas darbības nodrošināšanas iespējamie riski, kā arī noteikti to minimizēšanas pasākumi, lai nerastos elektroapgādes pārtraukums.

Tāpat tika strādāts pie kritiskās infrastruktūras un kritisko pakalpojumu sniedzēju darbībai nepieciešamo energoresursu nodrošināšanas valsts apdraudējuma gadījumā. 2024. gadā tika izveidota starpinstitūciju komisija, kuras sastāvā ietverti

Klimata un enerģētikas ministrijas, Veselības inspekcijas, Būvniecības valsts kontroles biroja un akciju sabiedrības “Sadales tīkls” deleģētie pārstāvji. Komisijas uzdevums bija apsekot daudzprofilu un specializētās ārstniecības iestādes, kurām saskaņā ar Ministru kabineta 2009. gada 20. janvāra noteikumu Nr. 60 “Noteikumi par obligātajām prasībām ārstniecības iestādēm un to struktūrvienībām” 102.1 punktu noteikts nodrošināt ar alternatīvu vai autonomu elektroenerģijas avotu un izvērtēt situāciju ar alternatīvas elektroapgādes iekārtu (ģeneratoru) esamību un darboties spēju, kā arī to darbībai nepieciešamā degvielas rezerves apjoma nodrošinājumu. Apsēkotas 32 ārstniecības iestādes. Tāpat Latvijas teritorijā 2024. gada vasarā notikusī vētra identificēja riskus saistībā ar elektroenerģijas piegādes vitālu nepieciešamību. Latvijas klimatiskajos apstākļos gadījumā, ja elektroenerģijas piegāde tiek pārtraukta ziemas periodā, tiek būtiski ietekmētas arī siltumapgādes pakalpojuma sniegšanas iespējas, kas ir primāra nepieciešamība, ņemot vērā āra gaisa temperatūru ziemā. Tika arī aptaujāti siltumapgādes komersanti, lai noskaidrotu to iespējas izmantot alternatīvu elektroenerģijas avotu (ģeneratoru), kā arī to gatavību ārkārtas situācijām, par ko liecinātu darbības nepārtrauktības nodrošināšanas plāna vai civilās aizsardzības plāna esību. Noslēguma tika sagatavots informatīvais ziņojums par elektroapgādes pārtraukumu riska gatavības izvērtēšanu (25-TA-206), kurā ietverti izdarītie secinājumi un iespējamie risinājumi. 2025. gada februārī to paredzēts iesniegt izskatīšanai Ministru kabineta sēdē. Vienlaikus 2024. gadā apzinātas potenciālās ģenerējošās jaudas, kuras krīzes situācijā ir iespējams izmantot, gan kopējā elektroapgādes sistēmā, gan izvērtēt šādu staciju darbības iespējas, lai nodrošinātu lokālu elektroapgādi. AS “Sadales tīkls” ir veicis izvērtējumu par elektrostaciju loku un priekšnosacījumiem enerģētiskās krīzes decentralizētās energoapgādes organizēšanai.

Iekšlietu ministrijas pārvaldībā 2024. gadā sevišķa uzmanība tika vērsta patvertņu ieviešanas procesa attīstībai. Ministru kabinets 2024. gada 9. janvāra sēdē atbalstīja Iekšlietu ministrijas un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta sagatavotajā informatīvajā ziņojumā “Par tālāko rīcību patvertņu jautājumā” (23-TA-687) piedāvāto risinājumu civiliedzīvotāju aizsardzības veida – patveršanās patvertnēs – ieviešanai. Tādējādi tika sagatavoti grozījumi Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā, nosakot I un II kategorijas patvertņu prasības un pienākumu pašvaldībām uzraudzīt patvertņu izbūvēšanu to administratīvajā teritorijā, kā arī nosakot, ka Ministru kabinets nosaka minimālās prasības telpu pielāgošanai III kategorijas patvertnei. Iekšlietu ministrija sadarbībā ar Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu sagatavoja Vadlīnijas par minimālajām tehniskajām prasībām ēkās esošo telpu vai telpu grupu piemērotībai patvertnes vai vietas, kur var patverties, izveidošanai³. Uz šo vadlīniju pamata Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta amatpersonas apsekoja 4710 pašvaldību un valsts īpašumā esošās būves, kurām ir pagraba vai pazemes stāva daļa, kā arī bijušās civilās aizsardzības aizsargbūves, lai izdarītu slēdzienu par to, vai apsekotā būve vai tās daļa ir atbilstoša, lai tur ierīkotu patvertnei pielāgotas telpas. Vienlaikus tika arī izstrādāta Informatīvās zīmes “Patvertne” izgatavošanas un uzstādīšanas instrukcija. Zīmes “Patvertne” paredzēts uzstādīt pie tām ēkām, kuru pagrabi un pagrabstāvi apsekošanas rezultātā ir novērtēti kā pilnībā vai daļēji atbilstoši patvertņu vajadzībām un būs publiski pieejami. Tāpat Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests veica iepirkumu “Informatīvu luminiscējošu patvertņu plāksņu piegāde uz vienu gadu” (iepirkuma Nr. IeM VUGD

³ Pieejams: <https://www.vugd.gov.lv/lv/vadlinijas-potencialo-patvertnu-minimalajam-tehniskajam-prasibam-0>

2024/37) informatīvo zīmju “Patvertne” (turpmāk – informatīvā zīme) iegādei, kas tiks izdalītas visām pašvaldībām, lai pašvaldība apzīmētu tās īpašumā esošās ēkas, kas atbilst vai daļēji atbilst vadlīniju prasībām un būs publiski pieejamas kara vai militāra apdraudējuma gadījumā. Eiropas Savienības Fondu tematiskās komitejas 2025.gada 22.janvāra sēdē panākta vienošanās, ka civilās aizsardzības būvju pielāgošanai un aprīkošanai tiks novirzīti aptuveni 20,9 miljoni euro, paredzot, ka patvertnēm tiks pielāgoti un aprīkoti vismaz 500 valsts un pašvaldības objekti. Šobrīd notiek darbs, lai izstrādātu kritērijus objektu atlasei, finansēšanas kārtību un noteikumus. Papildus līdzekļus plānots piesaistīt no Eiropas Ekonomikas zonas un Norvēģijas finanšu instrumenta. Savukārt likumā “Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam” ir noteikts pašvaldību aizņēmumu kopējais palielinājums vairāk nekā 168 miljonu euro apmērā un tas ir attiecināms arī uz patvertņu izveidošanu, tajā skaitā pašvaldības administratīvajā teritorijā esošu telpu pielāgošanu patvertņu vajadzībām.

2024. gadā noritēja darbs pie šūnu apraides ieviešanas. Iepirkuma process par agrās brīdināšanas sistēmu (ABS+) ir noslēdzies un 2024. gada 14. oktobrī ir noslēgts līgums ar piegādātāju – SIA “Meditec”. Pašreiz norit darbs pie šūnu apraides sistēmas ieviešanas, ir uzsāktas ABS+ risinājuma ieviešanas aktivitātes: iegādāta informācijas sistēmas licence, uzsākta risinājuma konfigurēšana un pielāgošana. Papildus, ir uzsākta savienojumu izveide ar visiem mobilo sakaru operatoriem (Bite, Tele2, LMT), ir sagatavoti un izskatīti sadarbības līgumi ar mobilo sakaru operatoriem. Šobrīd norisinās sarunas ar Apple un Google par ABS+ iespējošanu mobilo ierīču operētājsistēmās, un ir veikta divu serveru komplektu iegāde ABS+ risinājuma vajadzībām.

2024. gadā Iekšlietu ministrija organizēja Civilās aizsardzības Operacionālā vadības centra mācības visaptverošas valsts aizsardzības mācību “Namejs 2024” ietvaros, nodrošinot visu iekšlietu padotības iestāžu dalību tematiskajās darba grupās atbilstoši to kompetencei, kā arī piesaistot vairāk nekā 300 deleģētu pārstāvju no Valsts kancelejas, visām ministrijām, ministriju padotībā esošām iestādēm un dienestiem, visām 37 pašvaldību sadarbības teritoriju civilās aizsardzības komisijām, 12 valsts komercsabiedrībām, vairāk nekā 40 kritiskās infrastruktūras un privātā sektora komersantiem, trīs brīvostu pārvaldēm un trīs nevalstiskā sektora biedrībām (LPS, LAPAS, LTRK). Mācību mērķis bija pārbaudīt informācijas aprites un sadarbības mehānismus ar NBS, kā arī starp civilā sektora institūcijām.

2024.gada 9.jūlijā Ministru kabinetā tika pieņemti grozījumi Ministru kabineta 2017.gada 26.septembra noteikumos Nr.582 “Noteikumi par pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijām”, kurā papildināti pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisiju uzdevumi, nosakot, ka reizi gadā pašvaldības civilās aizsardzības komisijas izvērtē un iesniedz pašvaldības domei informāciju par pašvaldības civilās aizsardzības plāna izpildi, kā arī priekšlikumus par nepieciešamajiem grozījumiem tajā. Vienlaikus noteikts, ka civilās aizsardzības komisijas organizē pasākumus, lai iepazīstinātu sabiedrību ar riska novērtējumu attiecībā uz pašvaldību sadarbības teritorijai piekritīgajiem apdraudējumiem. Tāpat ir noteiktas pašvaldību sadarbības teritorijas civilās aizsardzības komisijas tiesības koordinēt valsts un pašvaldību institūciju, biedrību (ar to saprotot biedrības Biedrību un nodibinājumu likuma izpratnē), kā arī citu privātpersonu (ar to saprotot fiziskās personas, privāto tiesību juridiskās personas vai šādu personu apvienības Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē) iesaisti pašvaldības civilās aizsardzības plāna uzdevumu izpildē un preventīvajos, gatavības, reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumos.

Veselības ministrija, īstenojot arī visaptverošas valsts aizsardzības valsts sekretāru līmeņa darba grupas Veselības aprūpes un medicīnas apakšgrupas noteiktos uzdevumus, 2024. gadā aktualizēja jautājumus saistībā ar civilmilitārās sadarbības stiprināšanu medicīnas jomā. 2024. gadā tika apstiprināts kritiskā minimuma zāļu saraksts, kā arī, lai nodrošinātu minēto zāļu pieejamību iedzīvotājiem valsts apdraudējuma gadījumā, sadarbībā ar Ekonomikas ministriju ir izskatīti risinājumi kritisko zāļu apgādes nodrošināšanai, kā arī indikatīvs zāļu reģionālās apgādes plāna projekts valsts apdraudējuma gadījumā. Tāpat tika aktualizēts Valsts katastrofu medicīnas plāns un 2024.gadā tika uzsākts darbs pie valsts materiālo rezervju iegādēm, nodrošinot veselības nozares pirmās nepieciešamības rūpniecības preču iegādi. 2024.gadā sevišķa uzmanība tika vērsta arī uz civilmilitārās sadarbības pilnveidošanu, organizējot un piedaloties mācībās, pilnveidojot Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta un slimnīcu gatavību ārkārtas situācijām un darbības nepārtrauktībai. Vienlaikus tika organizēti arī informatīvie semināri par civilmilitāro sadarbību katastrofu medicīnas jomā un aktualitātēm katastrofu medicīnas sistēmas plānošanā, ietverot jautājumus par darbības nepārtrauktības nodrošināšanu, krīžu vadības stratēģiju, degvielas apgādes organizēšanu krīzes situācijās un citus būtiskus ar medicīnas jomas noturību saistītas aktualitātes.

Savukārt Finanšu ministrijai, cieši sadarbojoties ar Latvijas Banku, 2024. gadā ir veicināta finanšu sektora noturības stiprināšana. Latvijas Banka, pārraugot un veicinot kritisko finanšu pakalpojumu pieejamību, 2024. gadā organizēja regulāras sanāksmes par kritiskajiem finanšu pakalpojumiem un to noturības attīstīšanu. Atbilstoši Kritisko finanšu pakalpojumu noteikumiem Latvijas Banka arī 2024. gadā ir izvērtējusi kritisko finanšu pakalpojumu sniedzēju darbības nepārtrauktības plānus, sniegusi ieteikumus to pilnveidošanai, kā arī koordinējusi kritisko finanšu pakalpojumu sniegšanas procesu valsts apdraudējuma gadījumā. Līdz 2024. gada beigām, atbilstoši Kritisko finanšu pakalpojumu noteikumu pārejas noteikumiem tika nodrošināta šādu kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības prasību ieviešana:

- bezskaidrās naudas maksājumiem, veicot karšu maksājumus bezsaistē (2024. gadā šāds risinājums tika ieviest attiecībā uz noteiktiem pārtikas un degvielas tirgotājiem, savukārt 2025. gada pirmajā pusē to plānots paplašināt ar medikamentu tirgotājiem);
- skaidrās naudas maksājumiem, ieviešot risinājumu, kas nodrošina kritiskā bankomāta nepārtrauktu savienojumu ar informācijas sistēmām un kritisko bankomātu tīkla nepārtrauktu elektroapgādi (2025. gadā sadarbībā ar kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem plānots turpināt pilnveidot kritisko bankomātu tīkla nepārtrauktas elektroapgādes risinājumus).

Ieviešot risinājumu, kas nodrošina karšu maksājumus bezsaistē pirmās nepieciešamības preču iegādei pie kritiskajiem tirgotājiem, Latvija kļuvusi par pirmo valsti Eirozonā, kas valstiskā līmenī nodrošina saviem iedzīvotājiem šādu iespēju, būtiski uzlabojot Latvijas sabiedrības funkcionēšanas iespējas valsts apdraudējuma gadījumā, kā arī stiprinot finanšu sektora operacionālo noturību attiecībā uz finanšu pakalpojumu pieejamību iedzīvotājiem, t.sk. interneta nepieciešamības un citu traucējumu situācijās. Savukārt, nolūkā veicināt skaidrās naudas pieejamību, tika pieņemti Latvijas Bankas sagatavotie Kredītiestāžu likuma grozījumi, kā arī attiecīgie Latvijas Bankas noteikumi, kas nostiprina kredītiestāžu, kuriem ir bankomātu tīkls, atbildību par bankomātu tīkla (noteiktā bankomātu skaita) uzturēšanu, kas t.sk. ļauj arī turpmāk nodrošināt paredzamo kritisko bankomātu skaitu.

Papildus tam 2024. gadā tika organizēts kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas tests, kura ietvaros Latvijas Banka kopā ar kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem, šo pakalpojumu sniegšanā iesaistītajiem komersantiem, Finanšu ministriju, Aizsardzības ministriju un Valsts kasi teorētiski izspēlēja kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu iespējama valsts apdraudējuma gadījumā. Testa atziņas un secinājumi tika ņemti vērā, gatavojot jauno kritisko finanšu pakalpojumu regulējumu, kā arī risinot citus jautājumus, kas saistīti ar kritisko finanšu pakalpojumu pieejamības nodrošināšanu un koordinēšanu.

2024. gadā Latvijas Banka turpināja komunikācijas pasākumus, informējot iedzīvotājus par kritisko finanšu pakalpojumu sniedzējiem, finanšu pakalpojumiem, kas noteikti par kritiskiem, un to apjomu, kā arī par rīcību krīzes situācijās, t.sk. ar informatīvo materiālu "Kas jāzina par naudu krīzes gadījumā", kurā sniegti padomi arī par to, kādus priekšdarbus attiecībā uz naudu var veikt ikviens Latvijas iedzīvotājs, lai būtu gatavāks krīzes situācijai.

Valsts aizsardzības nodrošināšana nav tikai Aizsardzības ministrijas un Nacionālo bruņoto spēku atbildība, tādējādi caur visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas prizmu tiek veicināta visu nozaru iesaiste valsts kopējās aizsardzības un noturības stiprināšanā.

2025. gada 28. janvāra sēdē Ministru kabinets apstiprināja grozījumus Nacionālās drošības likumā, likumā "Par ārkārtējo situāciju un izņēmuma stāvokli", Ministru kabineta iekārtas likumā un Valsts civildienesta likumā, paredzot krīzes vadības sistēmas reorganizāciju un nosakot, ka turpmāk par civilo krīžu pārvaldību un iestāžu sadarbības koordinēšanu atbildīgs būs Krīzes vadības centrs. Krīzes vadības centra izveide tiek īstenota saskaņā ar Ministru kabineta 2024. gada 20. janvāra rīkojuma Nr. 55 "Par Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Evikas Siliņas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai" pielikuma "Valdības rīcības plāns" 2.8. pasākumu, lai nodrošinātu analītisku un pārnozaru krīžu pārvaldību. Krīzes vadības centrs krīzes gadījumā uzņemsies virsvadību pār vairāku institūciju darbības koordinēšanu. Tas ir arī nozīmīgs aspekts, lai krīzes situācijā centralizēti, saskaņoti un ātri pieņemtu lēmumus un skaidri sniegtu informāciju sabiedrībai. Ņemot vērā, ka Krīzes vadības centrs būs vadošā institūcija, kas sadarbosies ar ministrijām un pašvaldībām, palīdzot iestādēm uzlabot gan savus krīzes pārvaldības procesus, gan dažādu institūciju sadarbības spējas, vienlaikus koordinējot valsts līmeņa civilās krīzes pārvaldīšanas resursu, tai skaitā valsts materiālo rezervju, plānošanu, loģistiku un atjaunošanu, tam būs būtiska loma arī turpmākajā visaptverošas valsts aizsardzības ieviešanas procesā. Tādējādi 2025. gadā visaptverošas valsts aizsardzības sistēmas ieviešana un pilnveidošana tiks vērsta ne tikai uz jau noteikto prioritāšu izpildi valsts kopējās noturības veicināšanā, bet arī uz Krīzes vadības centra integrēšanu turpmākajā visaptverošas valsts aizsardzības koordinācijas procesā.